

No. ... Mart 1967

Son Havadis (İstanbul)

Mizah çok güç bir sanattır. Gülünç olmadan güldürebilmek herkesin yapabileceği bir iş değildir. Hiciv ise iki tarafı keskin kılıçtır.

ÖLÜMÜNÜN 20. YILDÖNÜMÜNDE CEMAL NADİR GÜLER

Doç. Dr. Faruk K. TİMURTAŞ

Yıllar ne çabuk geçiyor. Büyük karikatürist Cemal Nadir Güler'i kaybedeli yirmi yıl olmuş. Cemal Nadir, bizim Üniversite öğrencisi olduğumuz günlerde en sevilen ve beğenilen sanatkar dı. O zamanın şartları ve havası içerisinde el üstünde tutulan yazar Peyami Safa, karikatürist Cemal Nadir idi. Bunlar konferans verdiği zaman, Eminönü Halkevi salonu tıklım tıklım dolardı.

O günün gençleri millî davalara ve millî kültür meselelerine karşı daha hassas idi. Bugün olduğu gibi, iktisadî meseleler ön plâna çıkmamıştı. Millî meseleler bir bütün olarak düşünülür; maddî ve manevî unsurlar «İktisad ve kültür» ölçütü bir şekilde ele alınırdı.

Cemal Nadir'in 27 Şubat 1947 de henüz genç sayılabilecek bir çağda (45 yaşında) vefat etmesi, büyük bir üzüntü doğurmuştu. Yıllar geçince onun şöhretinin daha da artacağını ummuştuk. Ne yazık ki, günümüzün insanları o kadar vefah olmuyor. Büyük sanatkarları da çabucak unutuyor. Şairin dediği gibi: «Unuturlar seni biçâre hemân ölmeyi gör».

Cemal Nadir'in ölümü dolayısıyla, o zaman çıkan dergilerden «Altmışık»ın 3. sayısında bir yazı neşrettim. Üniversiteyi ve 21 yaşını henüz bitirdiğim zaman yazdığım, basında yer alan ilk makalelerinden olan bu yazıyı, üstad sanatkarı hayırlı zâde bir nesile olmak üzere, buraya hiç değiştirmeden aynen alıyorum.

Ölüm acı bir şey. Bir sanatkarın ölümü daha acı. Eşsiz ve büyük bir sanatkarın ölümü ise büyük acı. Cemal Nadir tam mâniyle «sanatkar» ve her cinasla «büyük»tü. Eserleriyle, ve helle «büyük»tü. Eserleriyle, ve haklı olarak kazandığı geniş şöhret ve engin sevgiye rağmen, daima mütevazî ve mahviyetkâr kalmasını bilen vasfiyle büyük-tü. Cemal Nadir gibi dehaları, çok büyük insanlar yetiştirmiş Türk milleti bile asırlarda bir çıkarır. Ne kadar acınsak, ne kadar üzülssek yeridir.

Sağ iken bunda yoktu ma-

kat eder. Nükteyi iki manaya gelen kelimeler üzerine bina etmez. Tevriye ve cinas gibi lâfiz sanatlarına hemen hemen hiç baş vurmamıştır. Bu çeşit kelime oyunlarının zayıflığına inanmıştı. Lejantlarının hangi dile çevrilsin çövrilsin değerinden hiçbir şey kaybetmemesinin sebebi budur.

Cemal Nadir bize ölmez bir tip hediye etti: Amcabey. Amcabey ne kadar bizdendir. Nasrettin hoca, İncili çavuş, Bekri Mustafa, Bektaşî babaları kadar bizden ve onlar kadar Türk. Amcabey Türkün zarafet ve kibarlığını, inceliğini, çeşitliliğini, çok ince ve derin zekâsını, hassasiyetini, kalenderliğini, hâdiseleri kavramaktaki bulunmaz sezisini temsil ederdi. Günün vakalarını ne güzel anlatırdı. Du-daklarından o hafif tebessümü hiç eksik olmazdı. En acı şeyleri bile eğer Amcabeyden dinliyorsak teselliyle, gönül ferahlığıyla karşılardık.

Cemal Nadir'in sanatındaki en büyük hususiyet - bence - eserlerine hâkim olan «merhamet» duygusudur. Fikir ve ilham karikatürlerinde, hâdiselerin karikatüründe olduğu kadar «enkid» karikatürlerinde de -hatta hırpalayıcı ve hicve kaçanları dahil - daima bu duygulu hakimdir. Hâdiselerin bozuk ve çarpık taraflarını belirtirken, cemiyetteki manasızlıkları, tuhaf-lıkları, zavallılıkları, garabeti, düzensizlikleri, kusurları, eksiklikleri tesbit ederken çocuğunun gidişini beğenmiyen ve bunu düzeltmeye çalışan bir baba kadar merhametli ve müşfiktir. O, insanları sever. Sanat hakikatte bu insanî sevgiyle başlar. Cemal Nadir, benzerlerini gördüğümüz bazı mizahçular gibi zâlim ve

virlerde dünya çapında şahsiyetler yetiştiremezken ve daha önce gelmişleri de - Fuzuli, Ali Sir Nevaî, Nedim, Yunus Emre, Karacaoğlan, İtri, Dede efendi, Mimar Sinan gibi - muhtelif se-bepler, ihmaller, beceriksizlikler, kendimize güvensizlik yüzünden Milletlerarası kültür âleminin kucacağına bırakmazken, bir gün Onun «Beynelmilel» olması bize ne kadar gurur ver-ekteki.

Milletler içinde Ayyıldızımızı şerefle yükselten iki şeyimiz var: Güreş ve karikatür. Birincisi her türlü ihmale uğramasına rağmen millî bir gelenek olarak halâ kudretini muhafaza ediyor. Karikatürün kısa bir ma-zi içinde bu derece ileri bir seviyeye erişmesini Türkün dehasında arama. Bir Nasrettin Hocaya sahib olan bu büyük milletin mizah zekâsı hiçbir mil-letten aşağı değildir. Tersine çok ince ve iğneli zekâsı ve hususî bir mizac ve mesrebe malik bu-lunuşu ile öbürlerinden daha üstündü. Bu deha, Cemal Nadir-de mihraklaşmıştı.

Bu büyük Türk çocuğunu muhteşem bir törenle, gözyaş-ları içinde toprağa bırakırken Onu ne derece sevdiğimizi gös-terdik. Fakat bu, kâfi değil Eserleriyle Avrupa ve Ameri-kanın büyük kültür merkezlerin-de sergiler açmalıyız; amma bunu lâfta bırakmamalı, mu-hakkak yapmalıyız. Bursa ve İstan-bulda büyük caddelerden biri-ni Onun adıyla anmak, münas-ib bir yere heykelini dikmekte Ona kadirşinashk borçlarımız arasında, gönül, Bursada açıla-cağı söylenen -Güzel Sanatlar Akademisinin de Onun adını ta-şmasını istiyor.

Rahmetinden onu mahrum bırakmıyacağına inandığımız